

Posudek diplomové práce Magdaleny Štollové: O deiktických slovesech pohybu *andare* a *venire*

M. Štollová sáhla po tématu nadmíru zajímavém a přínosném – rozhodla se prozkoumat situaci sloves *andare* a *venire*, vymezit jejich užívání a vzájemný vztah, a to z hlediska pragmatiky, protože jde o typicky deiktická slovesa. Nelze než souhlasit s jejím tvrzením, že problematika těchto sloves není v českých příručkách italštiny dostatečně objasněna. Nejen to, po mém soudu ji neosvětlují ani italské gramatiky a učebnice italštiny pro cizince, nanejvýš poskytují pouze základní schéma, týkající se obvykle pouze aplikace při převodu řeči přímé do nepřímé. Obsáhnout celou šíři možností není snadné, navíc si troufám tvrdit, že určité hraniční případy leckdy nejsou schopni jednoznačně posoudit ani rodilí mluvčí. Koneckonců i předložená práce na některých příkladech zjišťuje možnost různé interpretace.

Východiskem práce bylo pro autorku jednak hlubší studium pragmatiky, jednak vynikající možnosti – ještě poměrně nedávno netušené – které dnes skýtají databáze korpusové lingvistiky. Diplomantka si rozvrhla práci systematicky a postupuje při ní velmi cílevědomě. Zpočátku nás seznamuje s definicí a historií pragmatiky, poté obšírně informuje o deixi, nejprve obecně, pak o jejích různých typech. Opírá se o klasika oboru S. Levinsona a o patrně nejpropracovanější italský výklad problematiky v Renziho *Grande grammatica di consultazione*, kde příslušnou kapitolu zpracovala Laura Vanelli. Pak už se věnuje oběma slovesům. Zkoumá, jak se projevují pragmatické mechanismy jejich deiktického užití v současné italštině a k příkladům připojuje české a anglické ekvivalenty. Poté uvádí velké množství příkladů z korpusu staré italštiny a z CD-romu obsahujícího ročník deníku *La Stampa* 1999. V těchto kapitolách spočívá největší přínos práce. Autorka příklady třídí do přehlednějších skupin a citlivě a zasvěceně je hodnotí. Nic na tom nemění ani skutečnost, že některé příklady nepochybně mohou být interpretovány různě a každý z výkladů pak působí poněkud arbitrárně. To není výtka autorce, obtížná uchopitelnost spočívá v materiálu samém a je pro mne dokladem, že stanovení jednoznačných pravidel pro užívání obou konkurenčních sloves je možné jen v omezené míře. Diplomantka k těmto závěrům dochází zejména při zkoumání diachronním. Překvapující zjištění pak přineslo zkoumání současných textů z deníku *La Stampa*. Obě slovesa se vyskytovala především v ustálených spojeních, kde deiktickou funkci postrádají.

Celkový dojem z práce je pozitivní. Autorka postupuje metodicky, přehledné uvedení do problematiky provádí vyčerpávajícím způsobem, vlastní výzkum pak na první část ústrojně navazuje. Prokázala schopnost nejen dobře vymezit téma práce, ale také odborné problémy náležitě řešit. V množství materiálu se přitom dobře orientuje a neztrácí ze zřetele cíl zkoumání. Tato diplomová práce je pro popsání a pochopení deiktické problematiky sloves *andare* a *venire* přínosem.

V chronologickém sledu připojuji připomínky k jednotlivostem:

s.4/ř.8 Zdá se mi poněkud přehnané řadit soubory s povahou databáze, tj. korpusy a elektronické nosiče, do tzv. umělé inteligence

6/9 et passim: synchronní – diachronní, syntagmaticko – paradigmatické... psaní složenin s dlouhou pomlkou a mezerami je nesprávné a ruší v četbě (jen občas náležitě, např. 29/15 prostorově-časové)

6 et passim: všude důsledně psáno Charles Pierce, má být Peirce; podobně 7/2 Luis Hjelmslev, správně Louis

Poznámky pod čarou: není zvykem psát „kol. autorů“, stačí „kol.“. Do tří autorů je úzus psát všechny, tedy nikoli A. Bahníková a kol. autorů (28); poznámky jsou víckrát různým typem písma; 88 – není zvykem uvádět název kapitoly, stačí strana; 63 – zbytečné opakování téhož titulu, stačí tamtéž, *ibid(em)*; anglické tituly nedůsledně s velkými písmeny, např. *Philosophical*

writings of Pierce místo náležitého Philosophical Writings of Peirce (7/text i pozn.); 10/pozn. 12 – chybí úplně, 13 – chybí údaj po dvojtečce; 14 – mezi pozn. 20 a 21 další citát, odkaz neuveden

Citáty: ne všechny jsou přesné, např. 7/ 7-12, navíc nepochází ze strany 9

7/13zdola „[Peirce] publikuje .... jeho notoricky známý ...“ (ejhle deixe v praxi, přece svůj!); podobně 46/8zdola „Rytíř se představí Alexandrovi, předloží mu jeho požadavek“

11/3-4 „kočkodani ... formulovaly ... informovaly; nesprávná přičestí také 21/14 „Adverbia ... byly považovány; 47/4-2zdola „paradigmata ... byly užity

12/10zdola: Na čem se zakládá tvrzení, že osmnáctiměsíční dítě říká *dole* místo *nahoře*.² A z čeho vychází tak detailní specifikace věku (ve 25, resp. 26 měsících)?

17/7zdola „Tato Levinsonova teorie...“ – přehnané, řeč je o jednom výroku

19/4 „přídavná jména časová (oggi, ieri)“ – nejde o přídavná jména

22/9 „ve středoitalském dialektu je běžné užití formy adverbia, které odpovídá příslovci *qua a là*“ (tomu nerozumím, kterého adverbia?)

28/7zdola „adverbia času ... *passato* ... *seguinte*“ – nejde o adverbia

29/7 dichotomie v češtině (jít a přijít) – v zásadě to platí, ale domnívám se, že situace je složitější; vezměme si imperativ: vedle *jdi* máme *přijď* a *pojď* (vieni alla lavagna nebude přijď k tabuli, nýbrž pojď k tabuli, naopak přijď k nám a ne pojď k nám, patrně stojí-li posluchač mimo deiktické centrum mluvčího); v italštině by možná stálo za prozkoumání, zda a kdy může být *venire* synonymem k *arrivare*, asi spíš sémanticky)

30/6 v italštině ... musíme říct „Šel ke stromu“ – myslím, že za určitých okolností může italština přece jen použít *arrivare* nebo *venire*

33/1zdola „Pojď mě navštívit“ domnívám se, že za určitých okolností je možné (na rozdíl od *Jdi* mě navštívit)

34/11 „deiktickou přítomnost (l'ego, l'hic, il nunc) – proč italské členy u latinských výrazů?

35/7, 9 „Včera mě M. šla navštívit“ a ještě víc „Zítra mě M. půjde navštívit“ – také tyto dvě formy si lze v určitých případech představit (jako obecné vyjádření toho, co M. zamýšlí).

Mezi přijde a půjde může hrát rovněž roli vidovost.

35/11, 13 „Včera šla tady M.“, „Zítra tady půjde M.“ (školácká chyba v překladu, náležité je sem); totéž 39/6zdola „Zítra M. přijde tady do kanceláře“ a 67/7zdola „pohyb směřuje tady“

38/6zdola „Právě přicházíme do kanceláře“ – proč ne? Nebo spíš „ted' přijdeme“?

46/11zdola „potká ... pána, jež se ho zeptá (správně jenž)

47/1zdola „prehistorických pravidel“ (??)

48/9-10 „přirozený jazyk je skutečně jen historický“ (podobně 88 „živý jazyk je jev historický“) – mám tomu rozumět tak, že současný jazyk není přirozený? A co je v jazyce přirozenost?

65-66/příklady 1-5 Ve většině případů (s výjimkou 4) *venire incontro* znamená vyjít někomu vstříc, vyhovět někomu nebo něčemu (alle esigenze), původní význam spojení je tu snad jen v poněkud přeneseném smyslu

88/4 „návrh ... má být zamítnut“ – nesprávný překlad, správně „je třeba, je nutno apod.“

88/poslední odstavec „několik myšlenek“ působí v tomto rozsahu nadneseně

92 Proč Seznam použitých tištěných a elektronických dokumentů (místo Bibliografie nebo Seznam literatury)? Gramatiky těžko nazývat dokumenty.

V práci není vždy správně interpunkce, zejména věty vložené nejsou oddělovány čárkou na konci.

Přes uvedené připomínky hodnotím práci M. Štollové kladně a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

29.5.2006

Jiří Špaček (oponent diplomové práce)